

Wędrujące obrazy. Tradycje zwyczajowe i obrzędo- we, zjawiska folklorystyczne w kulturze polskiej.

Plastyka

szkoła podstawowa,
kl. 7

1 jednostka lekcyjna

Autor: Sylwia Kurcab,
Robert Garstka, Alek-
sander Lysko

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- ▶ Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła
- ▶ Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych
- ▶ Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki; podejmowanie działań twórczych, w których wykorzystane są wiadomości dotyczące formy i struktury dzieła. Uczeń:

- ▶ wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa, rzeźby, grafiki, architektury (łącznie z architekturą wnętrz), rysunku, scenografii, sztuki użytkowej dawnej i współczesnej (w tym rzemiosła artystycznego); rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej, wyłamujące się z tradycyjnych klasyfikacji, jak: happening, performance, asamblaż; sztuka nowych mediów
- ▶ rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych (odnajduje je w dziełach mistrzów, a także w twórcach i zjawiskach przyrody); tworzy różnorodne układy kompozycyjne na płaszczyźnie i w przestrzeni

- (kompozycje otwarte i zamknięte, rytmiczne, symetryczne, statyczne i dynamiczne); ustala właściwe proporcje poszczególnych elementów kompozycyjnych, umiejętnie równoważy kompozycje, wykorzystując kształt i kontrast form
- ▶ klasyfikuje barwy w sztukach plastycznych; wykazuje się znajomością pojęć: gama barwna, koło barw, barwy podstawowe i pochodne, temperatura barwy, walor barwy; rozróżnia i identyfikuje w dziełach mistrzów i własnych kontrasty barwne: temperaturowe, dopełnieniowe i walorowe; podejmuje działania twórcze z wyobraźni i z zakresu interpretacji natury, uwzględniające problematykę barwy
  - ▶ charakteryzuje i rozróżnia sposoby uzyskania iluzji przestrzeni w kompozycjach płaskich; rozpoznaje rodzaje perspektyw (w tym m.in.: rzędowa, kulisowa, aksonometryczna, barwna, powietrzna, zbieżna); rozpoznaje i świadomie stosuje światłocien, jako sposób uzyskania iluzji przestrzeni; podejmuje działania kreatywne z wyobraźni i z natury, skoncentrowane wokół problematyki iluzji przestrzeni
  - ▶ charakteryzuje pozostałe środki wyrazu artystycznego, takie jak: linia, plama, faktura; wykorzystuje wskazane środki w działaniach plastycznych (kompozycjach z wyobraźni i transpozycji natury)
  - ▶ rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret, autoportret, pejzaż, martwa natura, sceny: rodzajowa, religijna, mitologiczna, historyczna i batalistyczna); niektóre z tych gatunków odnajduje w grafice i w rzeźbie; w rysunku rozpoznaje studium z natury, karykaturę, komiks, rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka; podejmuje działania z wyobraźni i z natury w zakresie utrwalania i świadomości gatunków i tematów w sztuce, stosuje w tym zakresie różnorodne formy wypowiedzi (szkice rysunkowe, fotografie zaaranżowanych scen i motywów, fotomontaż)

Doskonalenie umiejętności plastycznych – ekspresja twórcza przejawiająca się w działaniach indywidualnych i zespołowych. Uczeń:

- ▶ w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem; w wyższych klasach podejmuje również próby rysunkowego studium z natury
- ▶ wyraża w pracach plastycznych uczucia i emocje wobec rzeczywistości, a także płynące z inspiracji muzycznych czy literackich (impresja i ekspresja); rysuje, maluje, ilustruje zjawiska i wydarzenia realne i wyobrażone (także w korelacji z innymi przedmiotami)
- ▶ modeluje bryły i reliefy, konstruuje samodzielnie małe rzeźbiarskie formy przestrzenne i bryły architektoniczne, a większe projekty realizuje we współpracy z innymi; tworzy aranżacje przestrzenne z gotowych elementów stosując układy kompozycyjne właściwe dla uzyskania zamierzonego wyrazu

Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego. Uczeń:

- ▶ zna dziedzictwo kulturowe najbliższego otoczenia, wymienia zabytki i dzieła architektury (historycznej i współczesnej)
- ▶ zapoznaje się z twórczością artystów w obrębie „małej ojczyzny”
- ▶ rozumie znaczenie twórczości ludowej; rozróżnia różne jej formy; zna pojęcia sztuka ludowa i etnografia
- ▶ wymienia, rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze obiekty kultury wizualnej w Polsce, wskazuje ich twórców
- ▶ rozpoznaje wybrane, najbardziej istotne dzieła z dorobku innych narodów
- ▶ rozumie i charakteryzuje na wybranych przykładach z różnych dziedzin pojęcie stylu w sztuce
- ▶ wykazuje się znajomością najważniejszych muzeów i kolekcji dzieł sztuki w Polsce i na świecie
- ▶ zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką

ROZPORZĄDZENIEMINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ

z dnia 14 lutego 2017r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej

CEL OGÓLNY

Rozwijanie zainteresowań dziedzictwem kulturowym poprzez kontakt ze zbiorami wytworów kultury materialnej i niematerialnej.

CELE OPERACYJNE LEKCJI

Po lekcji uczeń:

- ▶ rozumie konieczność zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń
- ▶ analizuje ślady materialne i niematerialne tradycji i zwyczajów lokalnych
- ▶ zna zwyczaje i obrzędy związane z kalendarzem dorocznym
- ▶ opowiada o tradycjach świętowania w swoim domu
- ▶ potrafi praktycznie wykorzystać swoją wiedzę
- ▶ interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem
- ▶ sprawnie korzysta z różnych źródeł informacji
- ▶ zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką
- ▶ rzetelnie przygotowuje i prezentuje zebrane materiały (makiety, filmy, nagrania itp.)
- ▶ podejmuje decyzje grupowe

METODY NAUCZANIA

Samodzielnego dochodzenia do wiedzy – metoda problemowa, metoda sytuacyjna, realizacji zadań wytwórczych.

FORMY PRACY

Indywidualna, zespołowa

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

Rzutnik multimedialny, Internet, kredki, mazaki, duże arkusze papieru

materiały pomocnicze:

- ▶ materiał pomocniczy nr 1 – R. Garstka, A. Lysko, Czas niezwyklej Obrzędowości doroczna na Górnym Śląsku, Regionalny Instytut Kultury w Katowicach, Katowice 2018
- ▶ materiał pomocniczy nr 2- lista obrzędów, mapa obrzędowa Górnego Śląska

Internet:

- ▶ R. Garstka, A. Lysko, Czas niezwyklej Obrzędowości doroczna na Górnym Śląsku, Regionalny Instytut Kultury w Katowicach, Katowice 2018 str.3-5, http://mapaobrzedowa.pl/mapa/wp-content/uploads/2018/08/czas_niezwykly_net.pdf
- ▶ <http://mapaobrzedowa.pl/mapa/lista-obrzedow/>
- ▶ www.youtube.com/playlist?list=PL7JDMZhMAduKWXzp0IH_o0zl7M15F7x13
- ▶ <http://mapaobrzedowa.pl/>

PRZEBIEG LEKCJI

- ▶ Nauczyciel wyjaśnia, jaki będzie przebieg i cel zajęć. Czynności organizacyjno- porządkowe.
- ▶ Lekcja odwrócona.

Instrukcja dla nauczyciela: Jak przygotować lekcję odwróconą?

Nauczyciel wcześniej dzieli uczniów na 5 – osobowe zespoły, udostępnia uczniom materiały ze strony:

http://mapaobrzadowa.pl/mapa/wp-content/uploads/2018/08/czas_niezwykly__net.pdf

Uczniowie, po zapoznaniu się z treściami multimedialnych zasobów, na lekcję przygotowują jeden obrzęd ludowy, który ich zaniepokoił i chciałoby opowiedzieć o nim kolegom i koleżankom. W tym celu przygotowują notatki, oraz prezentację zdjęć w formie prezentacji Power Point z podanej publikacji. Nauczyciel zwraca uwagę uczniów na zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.

Zaczynamy lekcję od krótkiego omówienia wykonanej przez uczniów pracy.

Następnie wyznaczamy im zadania utrwalające. Wykorzystując materiał pomocniczy nr 2 – obrzędowość doroczna na Górnym Śląsku, poprosz aby zaznaczyli wybrany obrzęd w kalendarzu obrzędowości dorocznej na Górnym Śląsku. R. Garstka, A. Lysko, Czas niezwykły Obrzędowość doroczna na Górnym, Regionalny Instytut Kultury w Katowicach, Katowice 2018 Śląsku str3-5,

http://mapaobrzadowa.pl/mapa/wpcontent/uploads/2018/08/czas_niezwykly__net.pdf.

Materiał należy wydrukować

Pytania pomocnicze:

- ▶ Z jaka porą roku związany jest dany obrzęd?
- ▶ Na początku jest Adwent, czyli początek roku kościelnego, a po nim są kolejne etapy, czyli: okres Narodzenia Pańskiego, Wielkiego Postu, okres Świętego Triduum Paschalnego, okres Wielkanocy i też tzw. okres zwykły. W tym kontekście także występują określone wzory zachowań. Czy potrafisz o nich powiedzieć?
- ▶ Odniescie się podanego niżej cytatu:

Cyt.: „Abp Damian Zimoń pisze w związku z tym, że od samego początku roku liturgicznego „trwa bezustanna potrzeba domowego, sąsiedzkiego i wspólnotowego radowania się, biesiadowania, także zabawy. W rezultacie w historii wytworzyła się swoista kulturowa otoczka roku kościelnego, a więc tradycyjne formy zwyczajowe i obrzędowe, bogate zjawiska folklorystyczne”. Ale tych obrzędów i zwyczajów nie można mylić z praktykami kościelnymi. Ich bogactwo jest niezwykłe. Są one specyficznym rezultatem ludzkiej potrzeby ubogacenia w wymiarze społecznym tego, co przynależy do sfery sacrum, ale powinno być też obecne w sferze profanum. I zaznaczmy jeszcze, co Autorzy sygnalizują, że często w kulturze tego aspektu roku obrzędowego mieszają się treści wierzeniowe, magiczne i religijne. A te ostatnie są jednak efektem procesu „folkloryzacji religii”

Fragment str. 7

http://mapaobrzadowa.pl/mapa/wp-content/uploads/2018/08/czas_niezwykly__net.pdf

Zadanie plastyczne

Wykorzystując swoją wiedzę na temat poznanego obrzędu zilustruj go, stosując środki wyrazu zgodnie z własnym odczuciem. Następnie podaj kartkę swojemu koledze lub koleżance by dorysował jeszcze coś co kojarzy się z danym obrzędem. W ten sposób powstanie grupowa graficzna analiza obrzędu będąca jednocześnie podsumowaniem wiedzy uczniów.

Podsumowanie

Prezentacja prac - wystawa. Wyjaśnienie pojęć: „obrzęd”, „obrzęd doroczny”, „zwyczaj”, „obyczaj”, „kultura obrzędowa”, „kultura ludowa”, „system wartości”, „praktyki religijne”, „tradycja/tradycje”

Zadanie domowe

Nauczyciel rozdaje uczniom materiał pomocniczy nr 2 - lista obrzędów, mapa obrzędowa Górnego Śląska. Prosi by zaznaczyli obrzędy o których chcieliby jeszcze zdobyć informację. Proponuję by uzupełnili swoją wiedzę korzystając ze strony: <http://mapaobrzedowa.pl/> Stwórzcie Kody QR wybranych obrzędów, wydrukujcie kody i zawieście w klasie. Na kolejnej lekcji zaprosicie kolegów i koleżanki z innych klas i poprosicie o odczytywanie kodów. W ten sposób stworzycie mapę obrzędową w swojej szkole, poszerzycie wiedzę innych a wy możecie stać się przewodnikami po mapie obrzędowej.

Wskazówka:

Kody QR możesz tworzyć on-line, np. na stronie <http://www.qr-online.pl> Wyświetlanie ich np. na ekranie lub własnym urządzeniu mobilnym. Uczniowie mogą zainstalować sobie darmowe czytniki kodów np. QR Scanner=QRKod